

## פתרון הבחינה

# אזרחות

חורף תשע"ט, 2019, שאלון: 34282

מוגש ע"י צוות המורים של "יואל גבע"

### הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

**הנבחרים נדרשו לענות על שתיים מבין השאלות 1-3.**

### שאלה מספר 1

**הצג:** עקרון הגבלת השלטון: עקרון דמוקרטי הקובע, כי לאור העובדה שהשלטון מרכז בידו כוח רב ישנו חשש אמיתי שייעשה בו שימוש לרעה. השלטון מחזיק במשאבים כלכליים כגון: קרקעות ואוצרות טבע, ושולט על מנגנוני אכיפה כגון צבא ומשטרה. השלטון יכול להשתמש בכוחו לרעה ולפגוע בזכויות האדם ובמיעוט. מסיבה זו, יש לדאוג להגביל את השלטון ובמדינה הדמוקרטית ישנן דרכים רבות לעשות זאת – הפרדת רשויות ואמצעים מוסדיים הקבועים ובחוק, וכן אמצעים לא מוסדיים, הפועלים באופן וולונטארי.

**ביסוס:** "לדעתי, הצעה זו פסולה ואני מתנגד לה, משום שאם היא תתקבל, תוכל הממשלה להעביר בכנסת כל חוק שיעלה בדעתה... בישראל עלינו להיות זהירים במיוחד, משום שאין לנו חוקה מלאה המרסנת את הממשלה, ואין אפילו חוק רגיל המפרט את זכויות האדם שהמדינה מחויבת להגן על מימושן".

**הסבר:** בקטע מובאת דעתו של הכותב באשר לתיקון חקיקה המכונה "פסקת ההתגברות". הכותב טוען כי הוא מתנגד לתיקון זה לאור מצב הגבלת השלטון בישראל – הכותב טוען כי בישראל ישנו מצב בעייתי לפיו אין חוקה המרסנת את השלטון, ואין חוק רגיל המפרט את זכויות האדם. כלומר, הכותב טוען שאין מספיק גורמים המרסנים ומגבילים את השלטון, כמו בדמוקרטיה אחרות, ולכן יש לנקוט משנה זהירות כאשר פוגעים בכוחו של בית המשפט וביכולתו לפסול חוקים לא ראויים, אותם חוקה הכנסת.

## שאלה מספר 2

**הצג:** אקטיביזם שיפוטי - אקטיביזם שיפוטי היא מדיניות מרחיבה של בית המשפט בהתערבותו בפעולות הרשות המבצעת והמחוקקת. מדיניות זו באה לידי ביטוי בבחינת סבירות שיקול הדעת של הממשלה במינויים, בהחלטות שונות ובמהפכה החוקתית. שימוש באקטיביזם שיפוטי נתון בוויכוח ציבורי-ערכי במדינת ישראל.

**ביסוס:** "התומכים בהגבלת כוחו של בג"ץ טוענים שהוא מרבה לפסול חוקים או במקרים רבים מונע מן הממשלה לממש את המדיניות שלה ובכך הוא פוגע ביכולתה לנהל כראוי את ענייני המדינה."

**הסבר:** המונח אקטיביזם שיפוטי בא לידי ביטוי בקטע בכך, שהכותב מביא את הטענה נגד מדיניותו המרחיבה של בג"ץ בפעולות הרשות המבצעת והמחוקקת, שנמצאת בוויכוח ציבורי-ערכי במדינת ישראל. הכותב מביא את עמדת המתנגדים למדיניות זו של בג"ץ, לפיה בית המשפט פוסל חוקים רבים מדי ובכך מתערב בפעילות הרשות המחוקקת. בנוסף, המתנגדים טוענים שבג"ץ מונע מהממשלה לממש את המדיניות שלה ובכך מתערב בפעילות הרשות המבצעת באופן הפוגע ביכולתה לנהל כראוי את ענייני המדינה. הכותב טוען שאמנם בג"ץ פוסל חוקים אולם בפועל הוא פועל באיפוק במדיניות האקטיביזם השיפוטי, ביחס לבתי משפט אחרים בדמוקרטיה אחרות בעולם.

## שאלה מספר 3

**הצג:** תפקיד הממשלה: תקנות לשעת חירום – הממשלה מוסמכת להתקין תקנות לשעת חירום לטובת הגנת המדינה, ביטחון הצבור וקיום אספקה ושירותים חיוניים. ייחודן של התקנות בכך שאף שהן חקיקת משנה, הן יכולות לגבור על הוראות חוק (למעט חוקים חסינים כמו חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו). לפי החוק בישראל ניתן להתקין רק כאשר מוכרז מצב חירום במדינה (ע"י הכנסת). בפועל, מאז הקמת המדינה מוכרז בה על-ידי הכנסת מצב חירום (ההכרזה מחודשת אחת לשנה).

**ביסוס:** "...הכנסת כבר חוקקה חוקים שמקנים לרשות המבצעת סמכות לפגוע בזכויות אדם ואזרח בניגוד לחוק הקיים".

**הסבר:** תפקיד הממשלה בהתקנת תקנות לשעת חירום בא לידי ביטוי בקטע בדבריו של הכותב על כך שהכנסת הקנתה לממשלה את הסמכות להתקין את התקנות הללו. לפי החוק, לממשלה יש סמכות להתקין תקנות לשם הגנת המדינה כאשר מוכרז מצב חירום, והתקנות יכולות לסתור את הכתוב בחוקים רגילים. הכותב טוען שלממשלה יש למעשה סמכות לפגוע בזכויות אדם, בניגוד לאמור בחוק קיים.

